

Верховний
Суд

Особливості поділу частки в статутному капіталі юридичної особи в справах про поділ спільного майна подружжя

Ольга СТУПАК

суддя Великої Палати Верховного Суду

Постанова КЦС ВС від 11 грудня 2019 року у справі № 638/19826/15-ц (І частина) (коли виникає право вимоги виплати компенсації ½ від вартості внеску)

Якщо один із подружжя, будучи учасником господарського товариства, вносить до статутного капіталу майно, яке є спільною власністю подружжя, то в іншого з подружжя виникає право вимоги виплати компенсації ½ від вартості внеску

У цій справі суди встановили, що сторони перебували у зареєстрованому шлюбі з жовтня 1994 року до липня 2014 року, в період якого придбано рухоме та нерухоме майно, щодо розподілу якого у добровільному порядку згоди між сторонами досягнуто не було.

Рішенням районного суду, яке залишено без змін ухвалою апеляційного суду, позови щодо поділу спільного майна між сторонами задоволено частково з урахуванням рівності часток майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Верховний Суд погодився з цим висновком з огляду на таке.

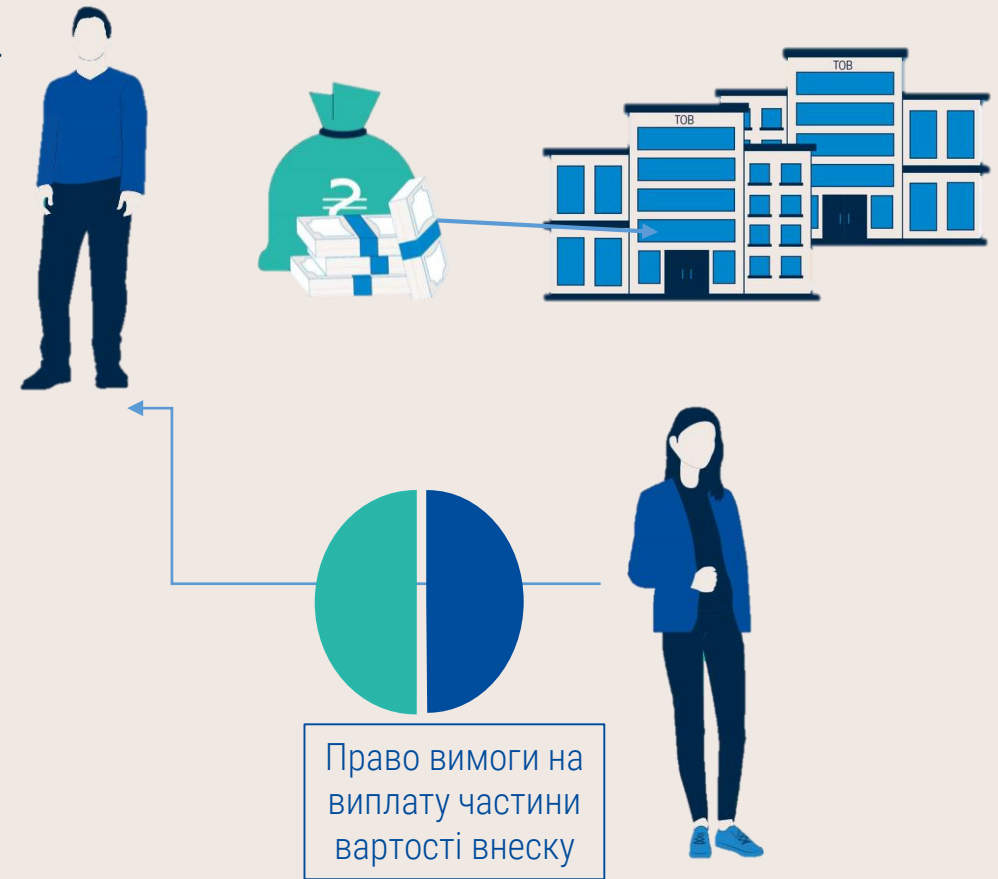
Вирішуючи питання про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, зокрема неподільної речі, суди застосовують положення частин четвертої та п'ятої статті 71 СК України щодо обов'язкової згоди одного з подружжя на отримання грошової компенсації та попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду.

Постанова КЦС ВС від 11 грудня 2019 року у справі № 638/19826/15-ц (II частина)

(коли виникає право вимоги виплати компенсації ½ від вартості частки майна товариства)

Відповідно до статей 69, 70 СК України дружина і чоловік мають право на поділ майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від розірвання шлюбу. У разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором.

Грошові кошти, внесені одним із подружжя, який є учасником господарського товариства, до статутного капіталу цього товариства за рахунок спільних коштів подружжя, стають власністю цього товариства, а **право іншого з подружжя на спільні кошти трансформується в інший об'єкт – право вимоги на виплату частини вартості такого внеску**. Водночас одним з визначних є той факт, що грошові кошти набуті подружжям під час їх спільного проживання.

Постанова ВП ВС від 10 квітня 2024 року у справі № 760/20948/16-ц (вартість частки $\neq$ вартості внеску)

Один з подружжя при поділі спільного сумісного майна може претендувати на виплату частки у статутному капіталі, що є **відмінним** від виплати половини вартості внеску засновника у статутний капітал цього товариства.

У разі внесення одним із подружжя як вкладу у статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю коштів, які є спільною сумісною власністю, вказане товариство стає їх власником.

Натомість особа, яка внесла вклад у статутний капітал товариства набуває право на частку учасника цього товариства.

Інший з подружжя, який був співвласником коштів, внесених у статутний капітал товариства з метою захисту свого права при поділі їх спільного сумісного майна набуває право вимагати виплати половини вартості частки члена подружжя у статутному капіталі.

Суд виходить з презумпції про те, що вартість частки у статутному капіталі відповідає розміру внеску, якщо тільки сторона, яка стверджує про зміну цієї вартості на час розгляду справи, не доведе, що вартість частки змінилась (зросла або внаслідок звичайної діяльності товариства зменшилась).

Внесок одного із подружжя, який є учасником господарського товариства у його статутний капітал є спільною сумісною власністю подружжя та підлягає поділу між ними.

Постанова КЦС ВС від 01 травня 2024 року у справі № 334/9558/15 (I частина)

(про виплату частини вартості вкладу внесеного одним з подружжя у статутний капітал)

Учасники товариства мають право, зокрема, брати участь у розподілі прибутку товариства та одержувати його частку (дивіденди). Право на отримання частки прибутку (дивідендів) пропорційно частці кожного з учасників мають особи, які є учасниками товариства на початок строку виплати дивідендів; здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві, в порядку, встановленому законом (пункти «б» та «д» частини першої статті 10 Закону України «Про господарські товариства»).

У разі внесення одним із подружжя як вкладу у статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю коштів, які є спільною сумісною власністю, вказане товариство стає їх власником. Натомість особа, яка внесла вклад у статутний капітал товариства набуває право на частку учасника цього товариства.

Інший з подружжя, який був співвласником майна, внесеного у статутний капітал товариства з метою захисту свого права при поділі їх спільного сумісного майна **набуває право вимагати виплати** вартості частки члена подружжя у статутному капіталі. Водночас як учасник товариства, який вносить спільне сумісне майно у статутний капітал цього товариства, так інші його учасники мають розуміти наслідки у випадку ухвалення рішення про виплату вартості частки члена подружжя у статутному капіталі.

Постанова КЦС ВС від 01 травня 2024 року у справі № 334/9558/15 (II частина) (про виплату частини вартості вкладу внесеного одним з подружжя у статутний капітал)

Звернення стягнення на частину майна товариства з обмеженою відповідальністю, пропорційну частці учасника товариства у статутному капіталі, за його особистими боргами допускається лише у разі недостатності у нього іншого майна для задоволення вимог кредиторів. Кредитори такого учасника мають право вимагати від товариства виплати вартості частини майна товариства, пропорційної частці боржника у статутному капіталі товариства, або виділу відповідної частини майна для звернення на нього стягнення. Частина майна, що підлягає виділу, або обсяг коштів, що становлять її вартість, встановлюється згідно з балансом, який складається на дату пред'явлення вимог кредиторами (частина перша статті 149 ЦК України у вказаній редакції).

Верховний Суд у цій справі зауважив, що помилковим є висновок судів попередніх інстанцій про можливість задоволення вимоги про виплату частини вартості внесеного одним з подружжя вкладу у статутний капітал товариства. Позивачка може вимагати виплати вартості частки члена подружжя у статутному капіталі визначену на дату пред'явлення позовних вимог.

Постанова КГС ВС від 05 квітня 2023 року у справі № 924/524/22 (наслідки незазначення статусу особи як одного з подружжя)

Зазначення у згоді на укладення договору міни частками у статутних капіталах ТОВ одним з подружжя статусу фізичної особи лише як учасника товариства і незазначення її статусу як іншого з подружжя **не має визначального значення**, оскільки відчуження частки нею погоджено у статусі фізичної особи, яка за ознаками її статусу була і учасником товариства, і подружжям відповідача, що презюмує її згоду на відчуження частки ТОВ як спільного сумісного майна подружжя.

Постанова КГС ВС від 16 березня 2023 року у справі № 911/2780/20 (І частина)

(щодо захисту прав подружжя під час витребування часток у статутному капіталі)

Позивачі звернулися до суду з позовом до ТОВ і відповідачів з низкою позовних вимог, зокрема про витребування часток статутного капіталу й переведення прав покупця. Місцевий господарський суд вимоги задовольнив. Суд апеляційної інстанції частково скасував рішення місцевого господарського суду та ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив частково.

Не погоджуючись із рішенням суду першої інстанції, заявник звернувся з апеляційною скаргою, яку мотивував тим, що він не брав участі в розгляді цієї справи, а оскаржуваним рішенням вирішено питання про його права та інтереси. Заявник зазначив про те, що він як чоловік однієї із відповідачок став співвласником частки в статутному капіталі ТОВ, а судовим рішенням його позбавлено права власності на частку в статутному капіталі як її співвласника. Суд апеляційної інстанції провадження за скаргою закрити, мотивуючи це тим, що заявник не був учасником ТОВ, а факт набуття корпоративних прав його дружиною (у період шлюбу) автоматично не породжує набуття ним особисто тих самих корпоративних прав. Заявник оскаржив ухвалу апеляційного суду до Верховного Суду.

Постанова КГС ВС від 16 березня 2023 року у справі № 911/2780/20 (II частина) (щодо захисту прав подружжя під час витребування часток у статутному капіталі)

Верховний Суд залишив цю ухвалу без змін і зауважив про те, що **з моменту внесення грошових коштів чи іншого майна як вкладу таке майно належить на праві власності самому товариству і втрачає ознаки об'єкта права спільної сумісної власності подружжя**. Тобто в разі передання подружжям свого майна як вкладу для участі одного з них у товаристві зазначене майно стає власністю такого товариства, а подружжя набуває право на частку в статутному капіталі цього товариства.

Верховний Суд констатував, що частка в статутному капіталі товариства, яка придбана (набута) за рахунок спільних коштів подружжя, є об'єктом спільної сумісної власності подружжя. Право з частки належить тому з подружжя, хто став учасником такого товариства. Подружжя розпоряджається майном, що перебуває в його спільній сумісній власності, зокрема часткою в статутному капіталі товариства, за взаємною згодою, наявність якої презюмується.

Постанова КГС ВС від 16 березня 2023 року у справі № 911/2780/20 (III частина) (щодо захисту прав подружжя під час витребування часток у статутному капіталі)

Заявник наголошував на тому, що він не брав участі в розгляді справи. Водночас він не надав доказів існування спору між подружжям щодо поділу їхнього майна на час розгляду справи та ухвалення судових рішень судами першої, апеляційної і касаційної інстанцій. Водночас відповідачка реалізувала своє право на апеляційне й касаційне оскарження. Процесуальні дії відповідачки були спрямовані на захист своїх корпоративних прав і на захист прав набувача спірної частки статутного капіталу ТОВ. Отже, **вона діяла в цій справі у спільних інтересах**: своїх та свого чоловіка як набувачів частки в статутному капіталі ТОВ, у спорі з власниками часток.

Тож права чоловіка, який не був стороною договору купівлі-продажу частки в статутному капіталі, при розгляді справи про витребування частки і непред'явленні до нього позовних вимог **не були порушені**, оскільки його права у цій справі захищала дружина, яка уклала договір і була відповідачем у справі.

Постанова КЦС ВС від 09 лютого 2021 року у справі № 607/6271/17 (майно належить підприємству, а не одному з подружжя)

У цій справі особа звернулася до суду з позовом про поділ майна, посиляючись на те, що чоловік за час перебування у шлюбі та за їх спільні кошти відкрив медичний центр. Позивач вказала, що всі сімейні заощадження та подаровані на весілля кошти сторони вклали в сімейний бізнес, однак 100% корпоративних прав цього підприємства належить чоловіку, і просила виділити їй у власність 50% майна підприємства та 1/2 доходів від його діяльності. Верховний Суд відмовив у задоволенні позову, оскільки в матеріалах справи відсутні докази, які вказували б на те, що майно набуто під час шлюбу, виділене з їх спільної сумісної власності та передане підприємству. Не вказана і його вартість та чи знаходиться майно на балансі підприємства.

Загалом майно, яке перебуває на балансі підприємства, належить підприємству, а не другому з подружжя. Якщо договір з боку покупця підписаний від імені юридичної особи, таке майно автоматично переходить у власність підприємства.

Вирішуючи таку категорію справ, Верховний Суд зазначає, що власником майна, переданого товариству у власність як вклад до статутного капіталу, є саме товариство.

Постанова ВП ВС від 03 липня 2019 року у справі № 554/8023/15-ц (І частина)

(відчуження частки корпоративних прав одним із подружжя)

Відчуження частки корпоративних прав одним із подружжя під час розгляду справи судом не позбавляє права іншого з подружжя претендувати на компенсацію $\frac{1}{2}$ від вартості частки майна товариства відповідно до частки другого з подружжя у статутному фонді цього товариства.

У цій справі із січня 2004 року до березня 2015 року сторони проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу. У шлюбі народили двох дітей, факт свого батьківства щодо дітей відповідач не заперечував. Також встановлено, що відповідач має частку у статутному фонді кількох товариств з обмеженою відповідальністю.

Задовольняючи позов у частині визнання права на частину корпоративних прав у двох товариствах з обмеженою відповідальністю, суд першої інстанції, з чим погодився й апеляційний суд, виходив з того, що з відкритих та публічних даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відомо, що відповідач має частку у статутному капіталі вказаних товариств, цей факт відповідач не заперечував.

З таким висновком погодився і Верховний Суд, оскільки, встановивши, що частка у статутних капіталах товариств сформована за рахунок коштів сторін, які проживали однією сім'єю, суди обґрунтовано визнали за позивачем право на компенсацію $\frac{1}{2}$ частки внесків до статутного капіталу вказаних товариств.

Постанова ВП ВС від 03 липня 2019 року у справі № 554/8023/15-ц (II частина) (відчуження частки корпоративних прав одним із подружжя)

Щодо компенсації $\frac{1}{2}$ частки внесків до статутного капіталу відповідача у ще одному товаристві, то апеляційний суд обґрунтовано не погодився з висновком суду першої інстанції у цій частині про те, що оскільки на час ухвалення рішення суду корпоративні права у товариства вибули з володіння відповідача, то вони не можуть бути включені до складу спільної сумісної власності подружжя для його поділу, скасував у цій частині вимоги рішення суду та ухвалив нове рішення про задоволення таких вимог, оскільки відчуження корпоративних прав під час розгляду справи судом не позбавляє права позивача претендувати на компенсацію $\frac{1}{2}$ частки внеску відповідача до статутного капіталу вказаного товариства.

Верховний Суд дійшов висновку, що судові рішення в частині вирішення спору щодо компенсації $\frac{1}{2}$ частки внесків до статутного капіталу вказаних товариств ухвалено з додержанням норм матеріального права, у зв'язку з чим відхилив доводи касаційної скарги про зворотне з огляду на таке.

Відповідно до статті 74 СК України, якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними. На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 цього Кодексу.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!